NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-6]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

13.00.00-PEDAGOGIKA
journal.namdu.uz
PEDAGOGICAL

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KASBIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Kirgizova Nargiza Xudayberdiyevna
Namangan viloyati pedagogik mahorat markazi
“Ta’lim sifati nazorati bo‘limi” boshlig‘i, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
E-mail: nargizakirgizova11@gmail.com

Annotatsiya. *Maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirishning dolzarb masalalari tahlil qilingan. Zamonaviy mehnat bozorida raqamli kompetensiyalarning ahamiyati, kasbiy ta’lim tizimining transformatsiyasi hamda innovatsion texnologiyalar asosida mutaxassislar tayyorlash zarurati yoritilgan. Shuningdek, maqolada xalqaro tajribalar asosida kasbiy ta’lim tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *raqamli iqtisodiyot, kasbiy ta’lim, kompetensiya, raqamli ko‘nikmalar, mehnat bozori, innovatsion texnologiyalar, sun’iy intellekt, ta’lim transformatsiyasi.*

ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. *В статье рассматриваются актуальные вопросы формирования и развития профессиональных навыков в условиях цифровой экономики. Подчеркивается возрастающая значимость цифровых компетенций на современном рынке труда, трансформация системы профессионального образования, а также необходимость подготовки квалифицированных специалистов на основе внедрения инновационных технологий. Кроме того, представлены научно-практические рекомендации по совершенствованию системы профессионального образования с учетом международного опыта.*

Ключевые слова: *цифровая экономика, профессиональное образование, компетенция, цифровые навыки, рынок труда, инновационные технологии, искусственный интеллект, трансформация образования.*

ISSUES OF DEVELOPING PROFESSIONAL SKILLS IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY

Abstract. *This article examines current issues in the development of professional skills within the context of the digital economy. It emphasizes the growing importance of digital competencies in the modern labor market, the ongoing transformation of the vocational education system, and the necessity of preparing specialists through the integration of innovative technologies. Furthermore, the article proposes scientific and practical recommendations for improving the vocational education system based on international experience.*

Keywords: digital economy, vocational education, competence, digital skills, labor market, innovative technologies, artificial intelligence, educational transformation.

Kirish. Bugungi kunda jahonda raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, robototexnika va avtomatlashtirish tizimlarining jadal rivojlanishi iqtisodiyotning barcha sohalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, to‘rtinchi sanoat inqilobi sharoitida ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish, ta’lim, bank-moliya, transport va boshqaruv tizimlari tubdan transformatsiyaga uchramoqda. Ushbu jarayonlar natijasida iqtisodiyotning raqamlashtirilishi mehnat bozori tuzilmasining o‘zgarishiga, yangi kasblarning shakllanishiga va mutaxassislarga qo‘yiladigan talablarning yangilanishiga olib kelmoqda. Raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyati axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining iqtisodiy faoliyatning asosiy omiliga aylanishi bilan izohlanadi.

Bugungi kunda korxonalar va tashkilotlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish hamda raqobatbardoshlikni ta’minlash maqsadida raqamli texnologiyalarni keng joriy etmoqda. Natijada mehnat bozorida oddiy jismoniy mehnatga asoslangan kasblarga ehtiyoj qisqarib, yuqori texnologik bilim va ko‘nikmalarga ega mutaxassislarga talab ortmoqda.

Xalqaro tashkilotlarning tahlillariga ko‘ra, yaqin yillarda sun’iy intellekt va avtomatlashtirish tufayli millionlab ish o‘rinlari transformatsiyaga uchraydi. Shu bilan birga, mutlaqo yangi kasblar va faoliyat yo‘nalishlari paydo bo‘ladi. Jumladan, sun’iy intellekt muhandisi, data-analitik, robototexnika operatori, kibertahlilchi, raqamli marketing mutaxassisi, bulutli texnologiyalar muhandisi kabi kasblar zamonaviy iqtisodiyotning eng talabgir yo‘nalishlariga aylanmoqda. Bu esa ta’lim tizimidan yangi kompetensiyalarni shakllantirishni talab qiladi.

Bugungi kunda zamonaviy mehnat bozori nafaqat kasbiy bilimga ega, balki raqamli texnologiyalar bilan ishlash koʻnikmalarini puxta egallagan, kreativ va tanqidiy fikrlaydigan, innovatsion yondashuvlarga moslasha oladigan mutaxassislarni talab etmoqda. Shu sababli kasbiy ta'lim tizimida oʻquv dasturlarini zamon talablariga moslashtirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda amaliy ta'limni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Oʻzbekiston Respublikasida ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biri sifatida belgilangan. "Raqamli Oʻzbekiston – 2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyotning turli tarmoqlarida raqamlashtirish jarayonlari jadallashmoqda. Bu esa kasbiy ta'lim tizimidan xalqaro standartlarga mos, raqobatbardosh va zamonaviy kompetensiyalarga ega mutaxassislar tayyorlashni talab etadi.

Biroq, bugungi kunda kasbiy ta'lim tizimida ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, oʻquv dasturlarining mehnat bozori talablariga toʻliq mos emasligi, amaliy mashgʻulotlarning yetarli emasligi, pedagoglarning raqamli kompetensiyalaridagi kamchiliklar hamda ishlab chiqarish bilan integratsiyaning sustligi mutaxassislar tayyorlash sifatiga salbiy ta'sir koʻrsatmoqda.

Shu nuqtai nazardan, raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy koʻnikmalarni rivojlantirish, yoshlarni zamonaviy kasblarga tayyorlash va kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish masalalarini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyotning mehnat bozoriga ta'siri, zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari hamda kasbiy ta'lim tizimini rivojlantirish istiqbollari tahlil qilinadi.

Asosiy qism. Raqamli iqtisodiyot — bu axborot texnologiyalari, internet resurslari va raqamli platformalar asosida shakllanadigan iqtisodiy faoliyat tizimidir. Ushbu jarayon ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xizmat koʻrsatish sifatini yaxshilash va boshqaruv tizimini optimallashtirish imkonini bermoqda. Bugungi kunda mehnat bozori quyidagi koʻnikmalarga ega mutaxassislarni talab qilmoqda:

- raqamli savodxonlik;
- dasturlash asoslari;
- ma'lumotlarni tahlil qilish;
- sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish;
- kommunikativ va kreativ fikrlash;
- muammolarni tezkor hal qilish kompetensiyalari.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy koʻnikmalarni rivojlantirish quyidagi yoʻnalishlarda amalga oshirilishi lozim:

1. Raqamli kompetensiyalarni shakllantirish. Ta'lim tizimida oʻquvchilarning axborot texnologiyalaridan foydalanish koʻnikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Dasturlash, sun'iy intellekt, robototexnika va kiberxavfsizlik boʻyicha bilimlar zamonaviy mutaxassisning ajralmas qismiga aylanmoqda.

2. Amaliy ta'limni rivojlantirish. Kasbiy ta'limda nazariya va amaliyot uygʻunligini ta'minlash zarur. Shu maqsadda dual ta'lim tizimi, ishlab chiqarish amaliyotlari va loyiha asosida oʻqitish metodlarini keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

3. Uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish. Texnologiyalar tez yangilanayotganligi sababli mutaxassislar doimiy ravishda oʻz bilim va koʻnikmalarini yangilab borishlari kerak. Shu bois qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

4. Soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish. Kreativ fikrlash, liderlik, jamoada ishlash va kommunikativ kompetensiyalar zamonaviy mehnat bozorida yuqori baholanmoqda. Sun'iy intellekt texnik vazifalarni bajarsa-da, inson omiliga xos ijtimoiy koʻnikmalar oʻz ahamiyatini saqlab qoladi.

Bugungi kunda kasbiy ta'lim tizimida bir qator muammolar mavjud:

- oʻquv dasturlarining mehnat bozori talablariga toʻliq mos emasligi;
- zamonaviy texnologik jihozlarning yetishmasligi;
- pedagoglarning raqamli kompetensiyalari pastligi;
- amaliy mashgʻulotlarning yetarli darajada tashkil etilmaganligi;
- ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasining sustligi.

Mazkur muammolar bitiruvchilarning raqobatbardoshligini pasaytiradi va ularning ishga joylashish imkoniyatlariga salbiy ta'sir koʻrsatadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni koʻrsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Jumladan, Germaniya, Janubiy Koreya, Singapur va Finlandiya davlatlarida:

- STEM ta'limi rivojlantirilgan;
- dual ta'lim tizimi keng joriy etilgan;
- IT va texnologik markazlar tashkil etilgan;
- ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanilmoqda.

Mazkur tajribalarni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish kasbiy ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- kasbiy ta’lim dasturlarini raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirish;
- IT yo‘nalishidagi fanlarni kengaytirish;
- zamonaviy laboratoriyalar va innovatsion markazlar tashkil etish;
- pedagoglarning malakasini muntazam oshirish;
- xalqaro hamkorlik va tajriba almashinuvini rivojlantirish;
- yoshlarning startap va innovatsion loyihalarda ishtirokini qo‘llab-quvvatlash.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mehnat bozorining o‘zgaruvchan talablari ta’lim tizimidan innovatsion yondashuvlarni, zamonaviy kompetensiyalarni va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishni talab etmoqda. Shu sababli kasbiy ta’lim tizimini raqamlashtirish, xalqaro standartlar asosida modernizatsiya qilish va yoshlarni kelajak kasblariga tayyorlash mamlakatning iqtisodiy raqobatbardoshligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. – Toshkent, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
3. Qodirov A. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022.
4. Abduqodirov A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
5. Xoliqov A. Kasbiy pedagogika. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2020.
6. Ilmiy elektron manbalar va internet resurslari.